

Kendelse

afsagt den 17. januar 2023

Sag nr. 2022-80-0914

[Klager]

mod

Politiken

[Klager] har ved direktør [Direktøren] klaget til Pressenævnet over artiklen ”*Vand i kartoner anklaget for falsk markedsføring*” bragt på netavisen politiken.dk den 29. september 2022 og i den trykte avis den 1. oktober 2022, idet selskabet mener, at god presseskik er tilsidesat.

[Klager] har blandt andet klaget over, at artiklerne indeholder ukorrekt information, og at der ikke er sket tilstrækkelig forelæggelse.

1 Sagsfremstilling

Før offentliggørelsen

[Klager] har til Pressenævnet indsendt den korrespondance, som virksomheden havde med Politiken før offentliggørelsen af artiklen.

Den 26. september 2022 kl. 21:50 sendte Politikens journalist en mail til [Klager]:

”Kære [Klager] Jeg arbejder i øjeblikket på en artikel om, at flere organisationer og eksperter kritiserer jeres markedsføring og jeres produkt med vand i kartoner. Kritikken af jeres markedsføring omhandler flere udsagn på jeres sociale medier, hjemmeside og kartoner. I en reklame på Instagram skriver i »Vi giver dig muligheden for at sige nej til plastik«. Denne påstand bliver beskrevet som vildledende af flere organisationer, da jeres kartoner indeholder plastik. En af organisationen har derfor også meldt denne markedsføring til Forbrugerombudsmanden. Det bliver videre kritiseret, at I skriver på jeres hjemmeside: »Vores karton er 100% genanvendelig. Det betyder at man kan genbruge 100% af kartonen«.

Ekspert afviser over for mig, at man kan genbruge en karton. Derudover afviser ledende emballageeksperter, at man kan genanvende 100% af kartoner, da de består af flere forskellige materialer, der er lamineret sammen - også kaldet komposit.

Ekspertene opfordrer jer til at fremlægge dokumentation for, at jeres kartoner i praksis er 100% genbrugelige og genanvendelige.

Udover de nævnte påstande i jeres markedsføring finder organisationerne og eksperterne jeres produkt med at sælge vand i kartoner problematisk. Det skyldes ifølge eksperterne, at kartoner ikke kan genbruges, og at det i praksis kun er papiret fra kartonerne, der kan genanvendes. De anbefaler derfor, at man i stedet køber et produkt, der er en del af det danske pantsystem.

Jeg vil høre, hvordan i forholder jer til kritikken – og om i vil fremlægge dokumentation for påstandene om, at jeres kartoner giver mulighed for at sige nej til plastik, at jeres kartoner er 100% genanvendelige, og at man kan genbruge 100% af kartonen. Min deadline er onsdag den 28. september klokken 10. Jeg kan kontaktes her på mail eller på 28xxxxxx. Bedste hilsner [Journalisten]”

Den 27. september 2022 kl. 22:17 svarede [Klager]:

”Kære [Journalisten], Tak for din mail og telefonopkald. Nedenfor vores kommentarer. Ring eller skriv hvis du har behov for uddybning eller har opfølgende spørgsmål. Som fortalt på telefonen er jeg til møde hele dagen i morgen, men vil forsøge at finde et hul til at svare hvis der er behov for yderligere information.

Først og fremmest forstår vi godt at nogle virksomheder bliver bekymrede når vi beder danskerne om at drikke mere vand fra hanen og udfordrer den milliardindustri som plastikflaskevand har skabt. Vi oplever som en af de mindste virksomheder i et hav af plastflasker igen og igen at modstanden er stor hos plastikflaskeindustrien når vi aktivt arbejder for at forandre status quo.

Mad- og drikkekartoner bliver i dag indsamlet til genanvendelse i flere danske kommuner. Regeringen lavede i 2020 en bred aftale om et nyt affaldsregulativ hvor Mad- og drikkekartoner indsamles til genbrug som en del af 10 affaldsfraktioner. Nogle kommuner f.eks. Københavns Kommune har allerede implementere dette., hvor andre kommuner er på vej. Det er lovgivning. Se de 10 fraktioner her. [Der er i mailen indsat et link til Miljøstyrelsen side: ”Sådan sorterer du dit affald”, *Pressenævnet*]

”I Københavns Kommune indsamles Mad- og drikkekartoner sammen med plastfraktionen via henteordning i både etageejendomme og villaer. Mad- og drikkekartoner transporteres sammen med plastaffaldet til et sorteringsanlæg i Tyskland, hvor mad- og drikkekartoner adskilles fra plast fraktionen. Kartonerne presses i baller og transporteres til en papirmølle i Tyskland. På papirmøllen neddeles kartonerne fra fuld størrelse til flager. Herefter vaskes organisk materiale væk, papirfibrene opblødes, og plast og aluminium (vores karton indeholder ikke aluminium) fjernes fra fibrene. Kartonerne er nu omdannet til papirpulp, som er papirfibre opslæmmet i vand. Papirpulpen er en ny råvare, der kan indgå i produktionen af nye pap-produkter. Plast og aluminium afsættes til genanvendelse i Tyskland.”

Ovenstående er info fra Københavns Kommune. [Der er i mailen indsat et link til et Faktaark, udarbejdet af Københavns Kommune om behandling og genanvendelse af husstandsindsamlede affaldsfraktioner, *Pressenævnet*]

Alle materialerne i kartonen kan genanvendes og det er ikke korrekt at der ikke findes anlæg der gør dette. Eksempelvis kan Palurec i Tyskland genanvende alle dele af

en karton. Vi ved også at flere af de ældre anlæg i Europa er igang med at opgradere, ligesom at der er et dansk firma der ser på muligheden for at bygge et anlæg i Danmark, når en større andel indsamles.

Elopak bekræfter også at alle materialer i kartonen kan genanvendes og henviser til denne EU standard: "According to EN 13437 "Packaging and material recycling - Criteria for recycling methods - Description of recycling processes and flow chart", there is a compliance."

Mht. til annonceringen på Instagram skulle der have stået "nej til plastikflasker", da det er det vi henviser til. Det er en fejl, da det er korrekt at en lille del af vores karton også indeholder plastik. Vi blev også gjort opmærksom på dette af en Instagram bruger hvorefter vi tog den ned og rettede teksten.

Hele [Klager]s mission er at promovere vandhanevand og lave alternativer til vand i plastikflasker. Udover kartonen sælger vi også drikkedunke og har lavet en app der viser steder man kan fylde sin drikkedunk gratis op.

Og det er korrekt at kartonen ikke kan genbruges — der skulle have stået at 100% af kartonen kan genanvendes og ikke genbruges. Kartonen kan genfyldes med vand et par gange, den behøver ikke at være engangs. Den kan dog af hygiejne- og holdbarhedsmæssige årsager ikke erstatte en drikkedunk.

Pantsystemet er godt og det er godt at man panter plastikflasker. Vi tror bare ikke på at vi kan løse klimakrisen ved at bruge de samme materialer, som forårsagede den. Plastik er fremstillet af 100% råolie, som er et fossilt brændstof og en ikke-fornybar naturressource. Vores mission er at flere skal drikke vand direkte fra vandhanen, og hvis muligheden ikke er der for det, skal man have muligheden for at vælge en emballage af fornybare materialer. Vi har fået foretaget en LCA screening af den britiske virksomhed Anthesis der viser at vores karton har et 15% mindre klimaaftryk end en plastikflaske af 100% genanvendt plastik og 46% mindre klimaaftryk end en plastflaske lavet af virgin plast — begge dele er udregnet med pantsystemet tal for genanvendelse af plastikflasker og ingen genanvendelse af kartoner (da dette først lige var startet med implementering).

Udover vores emballage forsøger vi at tænke impact ind i alle dele af vores virksomhed. Vi promoverer vandhanevand, er transparente omkring at vores vand er det samme som det er kommer ud af vandhanen og så eksporterer vi ikke vores vand, da der intet bæredygtigt er over at fragte vand over lange afstande. Vi er også i process om at blive B Corp som det eneste vand brand i Skandinavien og giver 3% af vores omsætning til klima arbejde. Vi er klar over at vi ikke alene får os ud af klimakrisen, men er overbeviste om at vores bidrag kommer fra et langt mere oprigtigt omsorgsfuldt sted for planeten end plastikflaske industriens. — Om muligt vil vi gerne have citater til gennemlæsning inden artiklen publiceres. Kh, [Direktøren]"

De påklagede artikler

Politiken bragte den 29. september 2022 artiklen "*Vand i kartoner anklaget for falsk markedsføring*" på netavisen politiken.dk med følgende underrubrik:

”Det danske firma [Klager] sælger vand med falske løfter om at redde klimaet og undgå plastik, mener miljøorganisationer.”

I forbindelse med overskriften er der bragt en animeret illustration af hvide kartoner uden påskrift, hvor låget skrues af den forreste karton, og et rundt sort felt med teksten ”CO₂” kommer op fra kartonen.

Af artiklen fremgår:

”Vi giver dig muligheden for at sige nej til plastik«.

Sådan lød budskabet i en ny reklame fra det danske firma [Klager], som sælger vand i papkartoner i stedet for plastikflasker. Virksomhedens vand kan købes i Tivoli, Den Blå Planet og en lang række cafeer og spisesteder.

Men både [Klager]s produkt og deres markedsføring får nu kritik fra forbrugerorganisationen Plastic Change.

»Det er lodret forkert, når [Klager] skriver, at man kan sige nej til plastik med deres produkt, fordi deres kartoner består af en tredjedel plastik. De udnytter den vildfarelse hos forbrugerne, at en karton består af papir, men kartoner indeholder også en stor andel plastik, som er meget vanskeligt at genanvende«, siger [Person 1], administrerende direktør hos Plastic Change.

Hun mener, at [Klager] laver falsk markedsføring og vildleder forbrugerne – Plastic Change har derfor anmeldt [Klager] til Forbrugerombudsmanden.

Over for Politiken erkender [Klager] i en mail, at »det er en fejl, da det er korrekt at en lille del af vores karton også indeholder plastik«. Ifølge [Klager]s egen hjemmeside indeholder deres karton 34 pct. plastik.

Der er i artiklen indsat et billede af to af kartoner fra [Klager] med firmaets logo.

Artiklen fortsætter:

På [Klager]s hjemmeside fremgår det også, at virksomhedens mission er at gøre »det nemt at sige nej til plastikflasker for at bekæmpe klimakrisen«. Det gør de ved at opfordre folk til at drikke vand fra hanen, når de kan – og drikke vand på karton, når de er langt væk fra en vandhane.

Budskabet om at drikke vand fra hanen er samtlige af de organisationer og eksperter, som Politiken har talt med, enige i – men løsningen med at drikke vand fra en karton i stedet for en plastikflaske møder kritik.

»De markedsfører deres kartoner som et bedre alternativ til plastikflasken og som et produkt uden plastik, men det er ingen af delene. Kartonen har ingen fordele ud fra et genanvendelsessynspunkt i forhold til en plastikflaske i det danske pantsystem«, siger [Person 2], miljøpolitisk chefrådgiver i Danmarks Naturfredningsforening. Hun betegner ligeledes [Klager]s markedsføring som vildledende.”

Der er herefter indsat en illustration af en karton med teksten: Gennemsnitlig karton - 75% papirfibre, 21 % plastik og 4 % aluminiumsfolie.

Artiklen fortsætter:

»Kartoner er svære at genanvende

[Klager] skriver på deres hjemmeside, »at man kan genbruge 100 pct. af kartonen«. Den påstand afviser Danmarks Naturfredningsforening ligeledes, da ordet 'genbruge' betyder, at man konkret kan bruge kartonen igen, ligesom hvis man vaskede en glasflaske og genopfyldte den.

»[Klager] burde i den grad vide bedre, og de burde kunne skelne mellem at genbruge og genanvende, da der er stor forskel på de to processer. Men der er desværre mange virksomheder, der begår den samme fejl«, siger [Person 2].

Over for Politiken erkender [Klager], at »det er korrekt at kartonen ikke kan genbruges — der skulle have stået at 100 pct. af kartonen kan genanvendes og ikke genbruges«, lyder det i en mail.

Alle kartoner er lavet efter samme princip – lige meget, om de indeholder mælk, juice eller vand. De består af flere lag af papir, plastik og i nogle tilfælde også aluminium, der er lamineret tæt sammen. I Danmark er alle kommuner blevet pålagt at indsamle kartoner, men vi har ingen anlæg i landet, der kan genanvende kartoner. Derfor bliver de indsamlede kartoner transporteret til anlæg i udlandet, hvor man kan udvinde en del af papiret fra kartonerne.

»Når man fremstiller en karton, bruger man nogle af de bedste, jomfruelige papirfibre, der findes. Men når man genanvender kartonen, ender man med nogle papirfibre af lav kvalitet, der ikke må bruges til fødevareemballage igen. Genanvendt papir fra kartoner bliver derfor ofte brugt til toiletpapir, køkkenruller, karton og bølgepap«, siger [Person 3], seniorspecialist og civilingeniør hos Teknologisk Institut. Plastik og aluminium, samt en del fibre fra kartonen er langt sværere at skille fra hinanden, og derfor bliver det i mange tilfælde brændt. I Tyskland bliver det især brugt som brændsel på cementfabrikker. Sidste år åbnede et nyt anlæg i Tyskland, som udvinder plastik og aluminium fra kartonen.

Plastikken kan, efter en yderligere forarbejdelse, blive til en lavkvalitetsplast, der kan bruges til eksempelvis rør og plastikkasser, der ikke har kontakt med fødevarer. Det aluminium, der kan udvindes fra kartonen, kan bruges som fyldmateriale i støbeprocesser.

»Du kan i praksis ikke genanvende 100% af en karton. Når du først har smeltet plastik oven på papirfibre, så kan du ikke skille dem fuldstændigt ad igen. Jeg ville godt kunne skille de forskellige fibre ad i et laboratorium og opnå tæt på 100% genanvendelse, men det kan ikke lade sig gøre på et industrielt anlæg, fordi det vil kræve for megen tid og energi. Derfor vil der være papir, plastik og aluminium tilbage, der ikke kan genanvendes«, siger [Person 3], der er en af Danmarks ledende emballageeksperter.

[Klager]s påstand om, at 100 pct. af kartonen kan genanvendes, skal derfor tages med et forbehold, mener han.»

Der er i artiklen indsat en illustration af en hvid karton uden påskrift, der er skåret over på midten. Et billede zoomer ind på de forskellige lag, en karton består af, og lagene er beskrevet

enkeltvis. Illustrationen beskriver, at lagene fra inderst til yderst består af: plastik, papir, aluminiumsfolie, papir og plastik. Herefter vises en illustration, hvor det er fremhævet, at to ud af tre lag i en karton er fremstillet af papir. Under kartonen står der: ”ikke alle kartoner indeholder aluminium”.

Der er herefter indsat en faktaboks med overskriften: ”*Plastik og aluminium*”. Af faktaboksen fremgår:

”Plastik og aluminium fra danske kartoner ender i Tyskland, Sverige og Finland, hvor de ofte bliver brændt. I Tyskland bliver kartonerne eksempelvis brugt som brændsel på cementfabrikker. Der findes et anlæg i Tyskland, der kan udvinde plastik og aluminium fra kartoner. Plastikken kan blive til en lavkvalitetsplast, der kan bruges til eksempelvis rør og plastkasser. Aluminium kan bruges [til] fyldmateriale i støbeprocesser”

Artiklen fortsætter:

”Pantflaske har fordele

Der er ikke pant på kartoner i Danmark – og det er der heller ikke på [Klager]s kartoner med vand. Det er derfor op til forbrugerne selv at aflevere dem på deres lokale genbrugsstation – eller i visse kommuner i deres skraldespand til plastik. Der findes endnu ikke et tal for, hvor stor en andel af kartoner, der bliver sorteret korrekt i Danmark – men i vores naboland Sverige var estimeret i 2020, at det kun var en ud af fem kartoner, der bliver affaldssorteret korrekt.

Emballage som plastikflasker, glasflasker og dåser, der indgår i det danske pantsystem, må genanvendes som fødevareemballage igen og igen, fordi pantsystemet er et lukket system, hvor der kun indgår fødevareemballage.

De kartoner du sorterer derhjemme, bliver derimod aldrig til fødevareemballage igen. Det skyldes, at de ikke kommer fra et lukket kredsløb som pantsystemet, og derfor kan man ikke garantere renheden af det genanvendte materiale. Kartoner eller de dele af dem, der kan genanvendes, kan dermed ikke blive godkendt til at være i kontakt med mad eller væske igen.

En karton kan altså aldrig blive til en ny karton igen. Derimod bliver 100 klare eller blå plastikflasker i det danske pantsystem til mindst 98 nye plastikflasker, fortæller Dansk Retursystem. Udover de høje genanvendelsestal, har panten også andre fordele.

»I øjeblikket er det 95 pct. af alle plastikflasker med pant, der bliver returneret. Og det er for os mindst lige så vigtigt som selve genanvendelsen, fordi det sikrer, at emballagen ikke ender som skrald i naturen«, siger [Person 4], direktør for [Afdelingen] i Dansk Retursystem.

Der er herefter indsat en illustration af en hvid karton, præsenteret over for 100 plastflasker. Til illustrationen er følgende tekst bragt: ”En karton kan ikke blive til en ny karton. 100 klare eller blå plastflasker bliver til 98 nye flasker i pantsystemet. Herefter er 98 af de 100 flasker fremhævet med lyserød.

Artiklen fortsætter:

”Politiken har forelagt kritikken for [Klager]. I en mail skriver virksomheden:
 »Først og fremmest forstår vi godt, at nogle virksomheder bliver bekymrede, når vi beder danskerne om at drikke mere vand fra hanen og udfordrer den milliardindustri som plastikflaskevand har skabt. Vi oplever som en af de mindste virksomheder i et hav af plastflasker igen og igen at modstanden er stor hos plastikflaskeindustrien, når vi aktivt arbejder for at forandre status quo«.

[Klager] fremhæver i deres mailsvar, at de har fået foretaget en livscyklusanalyse fra en britisk virksomhed, som viser, at deres karton har et 15% mindre klimaaftryk end en plastikflaske af 100% genanvendt plastik. DTU Miljø foretog i 2019 en lignende analyse, hvor de kom til den modsatte konklusion.

DTUs analyse viste, at kartoner har en større klimabelastning end flasker, lige meget om der tale om ny plastik eller genbrugsplastik. Dette skyldes især, at plastikflasken kan genanvendes og blive til en ny flaske. I begge analyser er der taget som udgangspunkt, at kartonen bliver brændt efter brug.

Både Plastic Change og Danmarks Naturfredningsforening anbefaler, at man ikke køber vand i karton, men i stedet vælger et produkt, der er en del af det danske pantsystem. Til det skriver [Klager]:

»Pantsystemet er godt, og det er godt, at man panter plastikflasker. Vi tror bare ikke på, at vi kan løse klimakrisen ved at bruge de samme materialer, som forårsagede den. Plastik er fremstillet af 100 pct. råolie, som er et fossilt brændstof og en ikke-fornybar naturressource. Vores mission er, at flere skal drikke vand direkte fra vandhanen, og hvis muligheden ikke er der for det, skal man have muligheden for at vælge en emballage af fornybare materialer«, lyder det fra [Klager].”

Den 1. oktober 2022 bragte Politiken i den trykte avis, sektion 5, Lørdagsliv, en forsideomtale med teksten ”*[Produkt] i kartoner beskyldes for falsk markedsføring*”. Nederst på forsiden er følgende fremhævet med stor skrift og store bogstaver ”*BEDRE END PLASTIC?*”. Sammen med forsideomtalen er bragt et billede, der fylder hele forsiden, hvor to hvide kartoner af mærket [Klager] med firmaets logo er vist på lyserød baggrund. Forsideomtalen henviser til artiklen ”*Vand i kartoner anklaget for falsk markedsføring*”, der blev bragt i Lørdagsliv på side 4. Artiklen svarer i det væsentlige til den artikel, der blev bragt online på netavisen.

Øvrige oplysninger

[Klager] har til Pressenævnet indsendt en LCA-analyse (livscyklusanalyse), udarbejdet af Anthesis med titlen: ”Elopak: Screening life cycle assessment of Elopakwater cartons compared to pet bottles, results February 2022.”

[Klager]s klage er modtaget i Pressenævnet den 7. oktober 2022.

2 Parternes synspunkter

2.1 [Klager]s synspunkter

God presseskik

Korrekt information og redigering

[Klager] har anført, at artiklen indeholder en række ukorrekte informationer, og at væsentlige oplysninger er udeladt. Den ukorrekte og ufyldstgørende omtale er skadelig for [Klager] og påfører virksomheden tab af omdømme og omsætning.

- Omtalen af [Klager]s markedsføring – proportionerne

[Klager] har anført, at kritikken udspringer af en Facebook-annonce til 1.200 kr., som [Klager] selv korrigerede, inden Politiken henvendte sig. I annoncen stod der: "Vi giver dig muligheden for at sige nej til plastik" Ordvalget i annoncen var ikke korrekt, og der skulle i stedet have stået i stedet for: "Vi giver dig muligheden for at sige nej til plastikflasker". Alligevel er historien slået stort op med en fuld forside af tillægget Lørdagsliv, og et dobbelttopslag i avisen, og der ikke gøres noget forsøg på at forklare proportionerne, herunder at [Klager] har beklaget og selv korrigerede annoncen, før Politiken henvendte sig.

- omtalen af klagen til Forbrugerombudsmanden

[Klager] har anført, at det ikke fremgår af artiklen, at anklagen om falsk markedsføring endnu ikke er under behandling, men at klagen alene er indsendt til Forbrugerombudsmanden. Anklagen om falsk markedsføring bliver tillagt stor vægt i artiklen, herunder i overskriften. [Klager] har intet hørt fra Forbrugerombudsmanden, hvilket Politiken også telefonisk er oplyst om, og da [Klager] selv tog kontakt til Forbrugerombudsmanden for at få oplyst, hvad klagen omfattede, oplyste Forbrugerombudsmanden, at virksomheden ikke hører mere, hvis der ikke er hold i klagen, og [Klager] har oplyst, at virksomheden ikke har hørt noget endnu.

- oplysninger om kartonen og kildekritik

[Klager] har anført, at den information om kartonerne, der bringes i artiklen, ikke er korrekt. I sammenhæng med de illustrationer, der er bragt i artiklen, herunder illustrationen på netavisen med CO₂ bobler, der kommer op fra kartonen, kan det give læserne det indtryk, at den karton og de resultater fra rapporten fra DTU, der er omtalt i artiklen, er sammenlignelige med [Klager]s kartoner. Herudover får illustrationen kartonerne til at fremstå mere CO₂ udledende end plasticflasker.

Den karton, der er brugt i den rapport fra DTU, som Politiken henviser til i artiklen, findes ikke i Danmark med vand i, og er ikke sammenlignelig med den karton, som [Klager] bruger. [Klager]s kartoner indeholder eksempelvis ikke aluminium. Den omtalte karton, der er brugt er en 250 ml karton, og får derved et højere plastindhold, når den ganges med to, på grund af låget. Herudover er det i rapporten antaget, at kartonen transporteres 600 km i forhold til, at plastflasker transporteres 200 km, hvilket ikke er tilfældet for [Klager]s karton. Herudover anvendes nye data på genanvendelse af plast, men 15 år gamle data på karton. I rapporten konkluderes det, at kartonen er bedre i produktion, og kun i forhold til indsamling er plasticflasken bedre.

Selv om Politiken har angivet ”gennemsnitlig karton” på den karton, der vises i illustrationen i artiklen, bragt med billederne af [Klager]s kartoner, er det ikke muligt for læseren at vide, om [Klager]s karton er en gennemsnitlig karton eller ej.

Artiklen giver derfor læserne det indtryk, at [Klager]s kartoner er sværere at genanvende, end tilfældet er. Journalisten burde have rettet henvendelse til Københavns Kommune, som kunne fortælle, hvordan kartoner genanvendes. Der er 32 kommuner på Sjælland, der indsamler kartoner til genanvendelse. Dette havde være en modvægt til Dansk Retursystem, der er ejet af bryggerierne, og som derfor ikke kan agere neutral part i sagen.

[Klager] har oplyst dette til journalisten inden deadline og har endvidere telefonisk forklaret om problemerne ved at bruge den rapport fra DTU, der omtales i artiklen. I artiklen sidestilles [Klager]s LCA med rapporten fra DTU, selv om Politiken er gjort opmærksom på, at [Klager]s karton ikke kan sammenlignes med den i rapporten.

Rapporten er endvidere bestilt og finansieret af Bryggeriforeningen, som repræsenterer en lang række af [Klager]s konkurrenter, hvilket ikke nævnes i artiklen.

Forelæggelse

- forelæggelsens omfang og svar i sammenhæng

[Klager] har anført, at Politiken ved forelæggelsen ikke oplyste, at rapporten fra DTU ville blive brugt i artiklen. [Klager] har endvidere anført, at rapporten efterfølgende blev drøftet telefonisk, og at [Klager] gjorde Politiken opmærksom på, at den karton, der er anvendt i rapporten, ikke kan sammenlignes med den karton, [Klager] bruger, hvilket Politiken ikke gør læseren opmærksom på i artiklen.

- rimelig svartid

[Klager] har anført, at Politiken forelagde kritikken i en mail den 26. september 2022, kl. 21:51. Næste dag ringede journalisten om formiddagen, da [Klager] endnu ikke havde besvaret mailen. [Klager] har i den forbindelse videre anført, at virksomheden undrede sig over, at Politiken forventede at få et svar uden for almindelig arbejdstid. [Klager] aftalte herefter med Politiken, at der ville blive sendt et skriftligt svar om aftenen den 27. september 2022. [Klager] har henvist til, at for en børnefamilie, der ikke arbejder om aftenen, er det en kort deadline, og ikke halvanden arbejdsdag, som anført af Politiken.

2.2 Politikens synspunkter

God presseskik

Korrekt information

- Omtalen af [Klager]s markedsføring – proportionerne

Politiken har anført, at det fremgår af artiklen, at [Klager] i en reklame har skrevet: ”Vi giver dig muligheden for at sige nej til plastik”. Det er dette budskab, der i artiklen bliver kritiseret af organisationerne Plastic Change og Danmarks Naturfredningsforening, fordi der efter

deres opfattelse er tale om falsk markedsføring. [Klager] er blevet forelagt kritikken og har vedkendt sig, at budskabet ikke er korrekt.

Herudover er det ikke korrekt, at artiklen alene bygger på en enkelt vildledende reklame, som blev fjernet. Både Plastic Change og Danmarks Naturfredningsforening anklager [Klager] for at vildlede forbrugerne med anprisninger på deres hjemmeside, deres emballage og i deres markedsføring generelt. Artiklen tager derudover den grundlæggende idé om at sælge vand på karton til diskussion, og emnet belyses af eksperter og forskning på området. Konklusionen fra ledende eksperter og de to miljøorganisationer er, at [Klager] har vildledt forbrugerne med deres kommunikation på deres hjemmeside, emballage og sociale medier.

- omtalen af klagen til Forbrugerombudsmanden

Politiken har anført, at det er relevant omtale anmeldelsen af [Klager] til Forbrugerombudsmanden, da [Klager] skal overholde markedsføringsloven, også selv om virksomheden har slettet annoncen efter den blev publiceret. Herudover omhandler artiklen ikke en enkelt annonce, men også budskaber på firmaets emballage, hjemmeside og sociale medier.

Politiken har set klagen fra Plastic Change, og der er derfor fuldt belæg for ordlyden i artiklen om, at [Klager] er anmeldt til Forbrugerombudsmanden.

- oplysninger om kartonen og kildekritik

Politiken har anført, at illustrationen af CO₂-bobler efter Politikens opfattelse ikke dramatiserer udledningen. Herudover er der i de illustrationer af en karton, hvor der står, at der er aluminium i kartonen, angivet, at der er tale om en gennemsnitlig karton og ikke [Klager]s karton.

Politiken har herefter henvist til, at de øvrige kritikpunkter fra [Klager] om de oplysninger og data, der er anvendt i den omtalte rapport, er en kritik mod DTUs forskning.

Politiken har videre anført, at det ligger inden for redigeringsretten, at redaktionen selv vælger kilder, så længe der gives et retvisende billede. Selv om [Klager] anmodede Politiken om at kontakte Københavns Kommune omkring genanvendelse af kartoner som en modvægt til Dansk Retursystem, har Politiken belyst det ved at kontakte en række af de mest vidende kilder på området for genanvendelse af emballage, herunder Teknologisk institut, Dansk Retursystem og Dansk Affaldssortering. Disse har alle læst og faktatjekket de oplysninger, der fremgår af artiklen.

I forhold til [Klager]s bemærkninger om, at rapporten fra DTU er finansieret af Bryggeriforeningen, har Politiken bemærket, at rapporten er udført af en af DTUs mest respekterede forskere inden for livscyklus og emballage.

I artiklen er [Klager]s svar gengivet, og det nævnes herefter, at DTU har foretaget en lignende analyse. Det fremgår således ikke af artiklen, at der skulle være tale om en identisk analyse. Politiken har endvidere bedt en emballageekspert om at vurdere relevansen af at fremhæve rapporten fra DTU, og hans vurdering er, at DTU har en høj grad af kompetence på området.

Politiken har således ikke fundet grund til at se bort fra de konklusioner, som fremgår af rapporten fra DTU. Dansk Retursystem indgår i artiklen som en erfaringskilde med plastikflasker. Dansk Retursystem udtaler sig i øvrigt ikke om spørgsmålet om, hvorvidt kartoner er en god emballageform, da der ikke er pant på kartoner, hvorfor Dansk Retursystem ikke har viden om det.

Forelæggelse

- forelæggelsens omfang og svar i sammenhæng

Politiken har anført, at [Klager] fik forelagt kritikken ved mail af 26. september kl. 21:50 2022, og herefter besvarede kritikken skriftligt den 27. september 2022 kl. 22:17.

Efter deadline kontaktede [Klager] telefonisk Politiken, da virksomheden var bekymret for artiklen, og journalisten havde en samtale på ca. 30 minutter hvor direktøren for [Klager] gav udtryk for de samme bekymringer, som er grundlaget for klagen til Pressenævnet. Oplysningerne, der blev givet telefonisk, er imidlertid givet efter deadline, herunder oplysningen om kampagnens budget på 1.200 kr. Politiken fastholdt under samtalen, at oplysningerne om kampagnens budget og oplysningerne om, at annoncen er slettet, ikke fritager virksomheden for at overholde markedsføringsloven.

Politiken har videre anført, at [Klager] ikke forholdt sig til DTU-rapporten i det skriftlige svar, virksomheden fremsendte til avisen, men at [Klager] telefonisk fremlagde kritikken efter deadline. [Klager] blev under samtalen oplyst om, at DTUs rapport var blevet vurderet af teknologisk institut, der fandt det relevant at nævne rapporten. Der er en klar berettiget offentlig interesse i, at markedsføring af klima- og miljørigtige produkter sker på en måde, der giver forbrugerne et retvisende billede.

Artiklerne fremlægger loyalt den kritik, som Danmarks Naturfredningsforening og Plastic Change rejser, og Politiken har givet [Klager] mulighed for at forholde sig til kritikken.

- rimelig svartid

Politiken har anført, at [Klager] fik forelagt kritikken ved mail af 26. september kl. 21:50, og fik oplyst, at deadline var den 28. september 2022 kl. 10, altså en frist på 36 timer. For at være sikker på, at [Klager] havde modtaget mailen, kontaktede Politiken firmaet telefonisk den 27. september 2022. Her oplyste [Klager], at de ikke ønskede at stille op til et interview, men at virksomheden ville svare skriftligt.

Politiken har hertil bemærket, at [Klager], da de svarede på kritikken, ikke gav udtryk for, at de havde behov for længere svartid.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Jesper Rothe, Anja Lundberg Andersen, Ulrik Holmstrup og Michael Voss.

Kompetence

Pressenævnet bemærker indledningsvist, at nævnet træffer afgørelse i sager om, hvorvidt der er sket offentliggørelse i strid med god presseskik, jf. medieansvarslovens § 34 og de vejledende regler for god presseskik. Spørgsmålet om, hvorvidt der er sket en overtrædelse af markedsføringsloven, hører under domstolene og Forbrugerombudsmanden, og falder uden for Pressenævnets kompetence.

God presseskik

Korrekt information og redigering

[Klager] har klaget over, at artiklen indeholder en række ukorrekte oplysninger, og at væsentlige oplysninger er udeladt.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at det er mediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så langt det er muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte. Kritik bør udvises over for nyhedskilderne, i særdeleshed når disses udsagn kan være farvet af personlig interesse eller skadevoldende hensigt. Overskrifter og mellemrubrikker skal i form og indhold have dækning i den pågældende artikel eller udsendelse, jf. de vejledende regler for god presseskik punkt A.1, A.2 og A.6.

Pressenævnet bemærker generelt, at redaktøren i overensstemmelse med det almindelige princip om redaktørens ret til at redigere mediet som udgangspunkt er berettiget til at beslutte, hvad man vil bringe i mediet. Det vil sige, at det ligger inden for grænserne af redaktørens redigeringsret at undlade at omtale forhold, der for en af parterne eller andre forekommer centrale, ligesom det er op til redaktøren at vælge og fravælge materiale og kilder, så længe de indholdsmæssige krav til den bragte information iagttages. Det bemærkes dog generelt, at et medie (redaktøren) på baggrund af sin egen eller sine medarbejders adfærd kan have forpligtet sig til at bringe en given omtale.

- Omtalen af [Klager]s markedsføring – proportionerne

[Klager] har klaget over, at Politiken har skrevet artiklen på baggrund af en enkelt annonce til 1.200 kr., som virksomheden selv korrigerede efter kort tid, hvilket ikke er nævnt i artiklen, og at omtalen derfor ikke er proportional.

Pressenævnet lægger til grund, at [Klager] på sociale medier offentliggjorde en annonce med teksten: ”Vi giver dig mulighed for at sige nej til plastik”, og at virksomheden selv korrigerede annoncen, før Politiken henvendte sig til virksomheden om sagen.

Pressenævnet finder, at omtalen af annoncen har tilstrækkelig dækning i faktiske forhold. Nævnet har lagt vægt på, at [Klager] publicerede en annonce med den omtalte ordlyd. Nævnet bemærker, at det havde været hensigtsmæssigt, at Politiken havde omtalt, at [Klager] selv

havde ændret annoncen. Nævnet finder dog, at Politikens valg og fravalg af informationer ligger inden for mediets redigeringsret. Nævnet udtaler efter en samlet vurdering ikke kritik.

- omtalen af anmeldelsen til Forbrugerombudsmanden

[Klager] har klaget over, at klagen til Forbrugerombudsmanden bliver tillagt stor vægt i artiklen, herunder i overskriften, og at artiklen ikke omtaler, at anmeldelsen om falsk markedsføring ikke er under behandling endnu.

Pressenævnet lægger på baggrund af sagens oplysninger til grund, at foreningen Plastic Change har indgivet en klage til Forbrugerombudsmanden over [Klager]s markedsføring.

Nævnet finder, at omtalen i den konkrete situation ligger inden for Politikens redigeringsret, og finder endvidere ikke grund til at kritisere den vægt, klagen bliver tillagt i artiklen, herunder i overskriften. Nævnet har i den forbindelse lagt vægt på, at omtalen af klagen har dækning i faktiske forhold. Nævnet udtaler ikke kritik.

- oplysninger om kartonen og kildekritik

[Klager] har klaget over, at artiklen indeholder ukorrekte oplysninger, og at de kartoner, som [Klager] bruger, ikke kan sammenlignes med en gennemsnitlig karton, der er omtalt i artiklen, samt at brugen af rapporten fra DTU som kilde og sammenligning, derfor ikke er retvisende.

Af artiklen fremgår følgende:

Politikeren har forelagt kritikken for [Klager]. I en mail skriver virksomheden:

»Først og fremmest forstår vi godt, at nogle virksomheder bliver bekymrede, når vi beder danskerne om at drikke mere vand fra hanen og udfordrer den milliardindustri som plastikflaskevand har skabt. Vi oplever som en af de mindste virksomheder i et hav af plastflasker igen og igen at modstanden er stor hos plastikflaskeindustrien, når vi aktivt arbejder for at forandre status quo«.

[Klager] fremhæver i deres mailsvar, at de har fået foretaget en livscyklusanalyse fra en britisk virksomhed, som viser, at deres karton har et 15% mindre klimaaftryk end en plastikflaske af 100% genanvendt plastik. DTU Miljø foretog i 2019 en lignende analyse, hvor de kom til den modsatte konklusion.

DTUs analyse viste, at kartoner har en større klimabelastning end flasker, lige meget om der tale om ny plastik eller genbrugsplastik. Dette skyldes især, at plastikflasken kan genanvendes og blive til en ny flaske. I begge analyser er der taget som udgangspunkt, at kartonen bliver brændt efter brug.

Både Plastic Change og Danmarks Naturfredningsforening anbefaler, at man ikke køber vand i karton, men i stedet vælger et produkt, der er en del af det danske pantsystem. Til det skriver [Klager]:

»Pantsystemet er godt, og det er godt, at man panter plastikflasker. Vi tror bare ikke på, at vi kan løse klimakrisen ved at bruge de samme materialer, som forårsagede den. Plastik er fremstillet af 100 pct. råolie, som er et fossilt brændstof og en ikke-fornybar naturressource. Vores mission er, at flere skal drikke vand direkte fra

vandhanen, og hvis muligheden ikke er der for det, skal man have muligheden for at vælge en emballage af fornybare materialer«, lyder det fra [Klager].”

Pressenævnet bemærker, at nævnet ikke kan tage stilling til, hvorvidt oplysningerne i den rapport, som artiklen henviser til, kan sidestilles med den rapport, som [Klager] har fået udarbejdet, ligesom nævnet ikke kan tage stilling til, hvorvidt [Klager]s karton fører til færre udledninger, end en plastikflaske.

Pressenævnet finder ikke anledning til at kritisere de oplysninger, der fremgår af artiklen om kartoner som emballage og finder endvidere ikke anledning til at kritisere Politiken for manglende kildekritik i forhold til de kilder, der er valgt i artiklen. Politikens valg af illustrationer til artiklen kan i den konkrete sammenhæng ikke føre til et andet resultat.

Forelæggelse

- forelæggelsens omfang og svar i sammenhæng

[Klager] har klaget over forløbet omkring forelæggelsen, herunder at Politiken ikke har givet [Klager] mulighed for at kommentere de oplysninger om rapporten fra DTU, som fremgår af artiklen, og som [Klager] gav til Politiken telefonisk efter deres svar på forelæggelsen.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, oplysninger, som kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende. Forelæggelse bør ske således, at der gives den adspurgte rimelig tid til at svare. Angreb og svar bør, hvor det er rimeligt, bringes i sammenhæng og på samme måde. Dette gælder i særlig grad krænkende og skadelige udsagn, jf. punkt A.3 og A.4.

På baggrund af sagens oplysninger har Pressenævnet lagt til grund, at Politiken den 26. september 2022 kl. 21:50 ved mail kontaktede [Klager] med en række spørgsmål med en anmodning om besvarelse senest den 28. september 2022 kl. 10. Af mailen fremgik følgende:

”Kære [Klager] Jeg arbejder i øjeblikket på en artikel om, at flere organisationer og eksperter kritiserer jeres markedsføring og jeres produkt med vand i kartoner. Kritikken af jeres markedsføring omhandler flere udsagn på jeres sociale medier, hjemmeside og kartoner. I en reklame på Instagram skriver i »Vi giver dig muligheden for at sige nej til plastik«. Denne påstand bliver beskrevet som vildledende af flere organisationer, da jeres kartoner indeholder plastik. En af organisationen har derfor også meldt denne markedsføring til Forbrugerombudsmanden. Det bliver videre kritiseret, at I skriver på jeres hjemmeside: »Vores karton er 100% genanvendelig. Det betyder at man kan genbruge 100% af kartonen«.

Ekspert afviser over for mig, at man kan genbruge en karton. Derudover afviser ledende emballageeksperter, at man kan genbruge 100% af kartoner, da de består af flere forskellige materialer, der er lamineret sammen - også kaldet komposit. Ekspertene opfordrer jer til at fremlægge dokumentation for, at jeres kartoner i praksis er 100% genbrugelige og genanvendelige.

Udover de nævnte påstande i jeres markedsføring finder organisationerne og eksperterne jeres produkt med at sælge vand i kartoner problematisk. Det skyldes ifølge eksperterne, at kartoner ikke kan genbruges, og at det i praksis kun er papiret fra kartonerne, der kan genanvendes. De anbefaler derfor, at man i stedet køber et produkt, der er en del af det danske pantsystem.

Jeg vil høre, hvordan i forholder jer til kritikken – og om i vil fremlægge dokumentation for påstandene om, at jeres kartoner giver mulighed for at sige nej til plastik, at jeres kartoner er 100% genanvendelige, og at man kan genbruge 100% af kartonen. Min deadline er onsdag den 28. september klokken 10. Jeg kan kontaktes her på mail eller på 2889 7112. Bedste hilsner [Journalisten]”

Nævnet har endvidere lagt til grund, at mailen blev fulgt op af en telefonsamtale dagen efter, og at [Klager] herefter sendte skriftlige bemærkninger til Politiken den 27. september 2022 22:17, som er gengivet i artiklen.

Der er uenighed mellem parterne om, hvordan og hvornår drøftelserne om rapporten fra DTU har fundet sted. Pressenævnet finder imidlertid, at det kan lægges til grund, at oplysningerne om, at DTU-rapporten ville blive anvendt i artiklen, ikke er forelagt skriftligt for [Klager], og at [Klager], efter den af Politiken fastsatte deadline for fremsendelse af virksomhedens bemærkninger til avisen, telefonisk kontaktede Politiken, hvor informationerne om rapporten fra DTU indgik i parternes telefoniske drøftelse.

Af artiklen fremgår blandt andet følgende:

”[Klager] fremhæver i deres mailsvar, at de har fået foretaget en livscyklusanalyse fra en britisk virksomhed, som viser, at deres karton har et 15% mindre klimaaftryk end en plastikflaske af 100% genanvendt plastik. DTU Miljø foretog i 2019 en lignende analyse, hvor de kom til den modsatte konklusion.

DTUs analyse viste, at kartoner har en større klimabelastning end flasker, lige meget om der tale om ny plastik eller genbrugsplastik. Dette skyldes især, at plastikflasken kan genanvendes og blive til en ny flaske. I begge analyser er der taget som udgangspunkt, at kartonen bliver brændt efter brug.”

Uanset at [Klager] er blevet forelagt kernen i kritikken, og at [Klager] telefonisk fremkom med bemærkningerne om DTU-rapporten efter den deadline, som Politiken havde givet for bemærkninger, finder nævnet, at omtalen af rapporten i sammenhængen med oplysningerne om [Klager]s egen livscyklusanalyse, har en sådan skadelig karakter, at [Klager] burde have fået mulighed for at forholde sig til beskyldningerne og besvare beskyldningerne i den sammenhæng, de blev bragt.

Nævnet har lagt vægt på, at der er tale om konkrete, faktiske oplysninger om genanvendeligheden af kartoner fra en kilde med høj troværdighed, som er egnet til at påvirke [Klager]s omdømme, og som dermed ikke burde have stået uimodsagt i artiklen. Pressenævnet udtaler kritik af Politiken for utilstrækkelig forelæggelse af DTU-rapporten og for ikke at lade [Klager] komme til orde i sammenhængen.

- rimelig svartid

Pressenævnet finder, at [Klager] ved henvendelsen den 26. september 2022 fik rimelig tid til at besvare de fremsendte spørgsmål inden den fastsatte deadline. Nævnet har lagt vægt på, at [Klager] efter det oplyste ikke udbad sig længere svartid, og at virksomheden fremsendte et skriftligt svar til Politiken før deadline. Nævnet bemærker endvidere, at Politiken har medtaget en kommentar fra [Klager] i artiklen. Nævnet udtaler ikke kritik.

Offentliggørelse af Pressenævnets kendelse

I medfør af medieansvarslovens § 49 pålægger Pressenævnet herefter den ansvarshavende redaktør af Politiken at offentliggøre følgende til Pressenævnets logo som illustration:

”[rubrik]

Pressenævnet kritiserer Politiken

[underrubrik]

Kritik for mangelfuld forelæggelse

[tekst]

Politiken bragte i efteråret på netavisen og i den trykte avis i tillægget Lørdagsliv en artikel om, at firmaet [Klager], som sælger vand i kartoner, var beskyldt for falsk markedsføring. Pressenævnet finder, at omtalen er skadelig for virksomhedens omdømme. Selv om [Klager] var blevet forelagt centrale punkter i kritikken, kritiserer Pressenævnet Politiken for ikke at give [Klager] tilstrækkelig mulighed for at forholde sig til alle beskyldningerne og besvare disse i sammenhængen, hvor en troværdig kildes kritik stod uimodsagt i artiklen.

Pressenævnet har pålagt os at bringe ovennævnte meddelelse. Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på pressenaevnet.dk”

Offentliggørelse i den trykte avis

Offentliggørelse af nævnets kendelse skal ske snarest i den første eller en af de første udgaver, der offentliggøres efter nævnets kendelse.

Offentliggørelse skal ske til illustration af Pressenævnets logo og på det sted i mediet, hvor mediet har oplyst at ville offentliggøre kritik fra Pressenævnet (i mediets rettelsesspalte).

Har mediet ikke en fast rettelsesspalte, skal offentliggørelse ske på det sted i mediet, der svarer til placeringen af den kritiserede artikel.

Skrifttype og layout bør svare til den opsætning, der i øvrigt anvendes i redaktionelle artikler i mediet.

Offentliggørelse på netavisen

Offentliggørelse af nævnets kendelse skal ske snarest på de af mediets platforme, hvor den påklagede artikel har været bragt. Offentliggørelse skal bestå i en selvstændig artikel med Pressenævnets logo som illustration. Artiklen skal prioriteres, f.eks. med placering på en

forside i mindst et døgn efter kritikens offentliggørelse. Pressenævnets offentliggørelses-tekst skal bringes uden reklamer i teksten.

Endvidere skal denne artikel være offentligt tilgængelig som en selvstændig artikel i overensstemmelse med prioriteringen af den påklagede artikel, og i en periode svarende til den periode, hvor den påklagede artikel har været tilgængelig.

Endelig skal der oprettes et link med teksten ”Pressenævnet har udtalt kritik af artiklen” direkte til nævnets kendelse på www.pressenaevnet.dk ved starten af brødteksten i den påklagede artikel, hvis den fortsat er tilgængelig på hjemmesiden og ikke er ændret på de punkter, hvor nævnet har udtalt kritik.

Skrifttype og layout bør svare til den opsætning, der i øvrigt anvendes i redaktionelle artikler i mediet.